КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи
_____
«__»_____2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Історія становлення та розвитку християнства

для студентів

галузь знань	**03 Гуманітарні науки**
спеціальність	**032 Історія та археологія**
освітній рівень	**другий (магістерський)**
освітня програма	**Американістика та європейські студії**
вид дисципліни	**обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: Рудь Микола Олексійович, к.і.н., доц.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Рудь Микола Олексійович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії стародавнього світу та середніх віків

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри історії стародавнього світу та середніх віків

_____ (Ставнюк В.В.)
(підпис)

Протокол № 10 від «17» червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету

_____

Протокол від «26» серпня 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії _____ (доц. Терес Н.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«_____» _____ 20___ року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – створити цілісне і неупереджене уявлення про християнство як один з найважливіших чинників духовного і соціо-культурного розвитку країн Західної Європи та усього людства.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* найважливіші факти, події та процеси історії європейських та близькосхідних народів доби античності та середньовіччя.
2. *Вміти* проаналізувати стан джерельної бази дисципліни, історіографію її основних проблем, витоки і процес формування християнства на території Римської імперії, головні етапи розвитку християнської церкви у країнах середньовічної Західної Європи.
3. *Володіти* елементарними навичками джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Дисципліна передбачає ознайомлення студентів з загальними закономірностями і типологічними особливостями становлення християнства на території Римської імперії і середньовічних країн Західної Європи, вироблення у них навичок компаративного бачення ролі християнства у європейській історії доби античності та середньовіччя, місця цієї релігії у контексті розвитку світової цивілізації.

Набуті навички можуть бути використані у науковій, викладацькій, музейній, краєзнавчій, лекторській праці, наданні консультацій державним, громадським і культурним установам і закладам, самостійному поглибленні своїх знань у рамках окресленої проблеми шляхом пошуку й опрацювання нових відомостей з використанням сучасних засобів технічної інформації.

4. Завдання (навчальні цілі) – засвоєння студентами суспільних передумов та головних етапів становлення християнства, його ідейних джерел та основних постулатів догматики християнського віровчення, а також вироблення у них вміння комплексного аналізу вузлових проблем розвитку християнської церкви у країнах Західної Європи в епоху середньовіччя і методики опрацювання наукової літератури та джерельних публікацій з дисципліни.

5. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (1. знати; 2. вміти)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1.1	*Знати стан джерельної бази та історіографію з проблеми становлення та розвитку християнства*	*Лекція, семінар, самостійна робота*	*Бліц-опитування*	*5%*
1.2	*Знати процес виникнення християнства та його перетворення на державну релігію*	*Лекція, семінар, самостійна робота*	*Усне опитування, контрольна робота з тем ЗМ1*	*25%*

1.3	*Знати головні етапи та основні закономірності розвитку християнської церкви на середньовічному Заході*	*Лекція, семінар, самостійна робота*	*Усне опитування, контрольна робота з тем ЗМ2*	*25%*
1.4	*Знати основні передумови, хід і наслідки Реформації і Контрреформації у Західній Європі*	*Лекція, самостійна робота*	*Бліц-опитування*	*5%*
2.1.	*Вміти робити порівняльний аналіз процесу християнізації у різних країнах Європи*	*Лекція, самостійна робота*	*Підсумкова контрольна робота, реферат*	*16%*
2.2.	*Вміти проаналізувати взаємини між церквою і державою в добу античності та середньовіччя*	*Лекція, самостійна робота*	*Підсумкова контрольна робота*	*12%*
2.3.	*Вміти охарактеризувати особливості становлення і розвитку чернецтва у середні віки*	*Лекція, самостійна робота*	*Підсумкова контрольна робота*	*12%*

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання *(необов'язково для вибіркових дисциплін які **не входять** до блоків спеціалізації)*

Результати навчання дисципліни (код) / **Програмні результати навчання (назва)**	**1.1**	**1.2**	**1.3**	**1.4.**	**2.1**	**2.2**	**2.3**
ПРН2. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань американістики та європейських студій.					+	+	+
ПРН7. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії країн Америки та Європи до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.		+	+	+			
ПРН8. Розширювати актуалізовану джерельну базу в галузі американістики та європейських студій за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.	+						

7. Схема формування оцінки

7.1. Форми оцінювання студентів:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1:РН 1.2 – 10 балів / 6 балів*
2. Контрольна робота з тем ЗМ2:РН 1.3 – 10 балів / 6 балів
3. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ1): РН 1.2 – 15 балів / 12 балів
4. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ2): РН 1.3 – 15 балів / 12 балів
5. Бліц-опитування з тем ЗМ1: РН.1.1 – 5 балів / 2 бали
6. Бліц-опитування з тем ЗМ2: РН 1.4 – 5 балів / 2 бали

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- *форма оцінювання* – іспит;

- *максимальна кількість балів, які може отримати студент* – 40 балів;

- *Оцінюються такі результати навчання студента:* Р.Н. 2.1, 2.2, 2.3

- *форма проведення іспиту* – письмова, *види завдань* – завдання, які потребують розгорнутих відповідей (Р.Н. 2.1, 2.2, 2.3) - 36 балів / 21 бал; реферат (РН 2.1) – 4 бали / 3 бали.

- *мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним* – **24 бали**.

Необхідна умова допуску до іспиту: студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав **менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до іспиту 36 балів.**

7.2. Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів:

- бали, отримані за модульні контрольні роботи;
- бали, отримані за роботу на семінарських заняттях;
- бали, отримані за самостійну роботу (за участь у бліц-опитуванні та підготовку реферату);
- бали, отримані за підсумкову контрольну роботу (за письмові розгорнуті відповіді).

(Зразки завдань для модульних контрольних робіт, тематику рефератів та питання підсумкової контрольної роботи див.: Навчально-методичний комплекс з даної дисципліни).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари та самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-9.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється під час **семестрового оцінювання** (семінарські заняття, контрольна робота, бліц-опитування) та **підсумкового оцінювання** (підсумкова контрольна робота, реферат, іспит).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів.

* максимальний бал / порогів бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю

Змістовий модуль 1 Християнська церква у добу античності			**Змістовий модуль 2** Християнська церква у середні віки			Підсумкова контрольна робота
30 залікових балів (максимум)			30 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (бліц-опитування)	Семінари	Модульна контрольна робота	Самостійна робота (бліц-опитування)	Семінари	Модульна контрольна робота	40 балів (максимум)
5 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	5 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програм курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час бліц-опитування на лекціях, семінарських занять, модульних контрольних робіт, оцінювання реферату.

На лекційних заняттях проводяться бліц-опитування (загалом 2 на семестр) щодо понять та визначень, стану джерельної бази та історіографії з проблеми становлення та розвитку християнства, а також Реформації та Контрреформації у Західній Європі. Правильна відповідь на одне запитання оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент під час одного бліц-опитування – 5.

Упродовж семестру оцінюється робота студента під час кожного семінару (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання – 1-2 бали;
- логіка виладу – 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури – 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки – 1 бал.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться модульні контрольні роботи (МК), зокрема контрольна робота ЗМ1 (перша декада жовтня) і контрольна робота ЗМ2 (перша декада грудня).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій формі. Білет містить 2 питання, повна відповідь на кожне з них оцінюється в 5 балів. Максимальна кількість балів, які студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

Реферат студент подає викладачеві на консультації до іспиту. Критерії оцінки реферату:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція – 4 бали;
- тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування – 3 бали;
- реферат переважно компілятивного рівня – 2 бали;
- розкритий лише один окремий аспект теми – 1 бал.

На іспиті з дисципліни проводиться ***підсумкова контрольна робота*** (3 завдання) і відбувається захист реферату.

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 12 балів за одне завдання)

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 11-12 балів;
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу 9-10 балів;
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу 8 балів;
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але

допущені окремі помилки	6-7 балів;
Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми	4-5 балів;
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі	2-3 бали
Відповідь містить значні помилки елементарного рівня	1 бал

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі та захисті реферату, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, бліц-опитування).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (іспиту) є отримання студентом не менше ніж 20 балів (*критично-розрахунковий мінімум).* При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (іспиту) **- 36 балів.**

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі МКР здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	**ПКР** (підсумкова контрольна робота) / **іспит**	**Підсумкова оцінка**
Мінімум	*36*	*24*	*60*
Максимум	**60**	**40**	**100**

При цьому кількість балів:

- ***1-34*** – відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;
- ***35-59*** – відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;
- ***60-64*** – відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- ***65-74*** – відповідає оцінці «задовільно»;
- ***75-84*** – відповідає оцінці «добре»;
- ***85-89*** – відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- ***90-100*** – відповідає оцінці «відмінно».

7.3 Шкала відповідності оцінок (за умови іспиту)

За 100-бальною шаколю	За національною шкалою	
90-100	5	відмінно
85-89	4	добре
75-84		
65-74	3	задовільно
60-64		
35-59	2	незадовільно
1-34		

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	Вступ до курсу	1		
	Змістовий модуль 1. Християнська церква в добу античності			
2	Виникнення християнства та його культурно-історичний аспект	3	6	10
3	Перетворення християнства у державну релігію	2	-	10
4	Християнство епохи перших Вселенських соборів	2	4	10
	Модульний контроль	***1***		
	Змістовий модуль 2. Християнська церква у середні віки та ранній новий час			
5.	Християнська церква на порозі середньовіччя	2	-	10
6.	Християнська церква у другій половині VIII – середині XI ст.	2	-	10
7.	Християнська церква у Західній Європі у XII-XIII ст.	2	6	10
8.	Християнська церква у добу пізнього середньовіччя	2	4	10
9.	Реформація і Контрреформація у Західній Європі	2	-	10
	Модульний контроль	***1***		
	Загалом з курсу	***20***	***20***	***80***

Загальний обсяг – 120 год., в тому числі:
лекцій – 20 год.
семінари –20 год.
самостійна робота – 80 год.

9. Рекомендовані джерела*

Основна література:

1. Боднарюк Б.М. Історія Древньої церкви. – Чернівці, 1998. – Т. 1-2.
2. Головащенко С.І. Історія християнства. – К., 1999.
3. Гілл Д. Історія християнства [пер. з англ.]. – К., 2010.
4. Лінч Д. Середньовічна церква. Коротка історія [пер. з англ.]. – К., 1994.
5. Bowden J. Encyclopedia of Christianity, 2005.
6. Carrington P. The Early Christian Church. - In 2 vol. – 1957.

* Враховуючи специфіку викладання дисципліни «Історія становлення та розвитку християнства», яка передбачає вивчення студентами проблем всесвітньої історії, рекомендовано опрацювання українських і зарубіжних (іншомовних) джерел та історіографії.

7. Hastings A. A. World History of Christianity. – Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing. 1999.
8. Johnson P. A History of Christianity, 1976.
9. Stark R. The Rise of Christianity, 1996.
10. Tomkins S. A. Short History of Christianity, 2006.

Додаткова:

1. Андреев А.Р. Монашеские ордена. – М., 2001.
2. Болотов В.В. Лекции по истории древней церкви. – М., 1994. – Т. 1-4
3. Буделл Г. История церкви [пер. с фр.]. – М., 1996.
4. Гергей Е. История папства [пер. с венг.]. – М., 1996.
5. Григулевич И.Р. Инквизиция. – М., 1985.
6. Голубцова Н.И. У истоков христианской церкви. – М., 1967.
7. Донини А. У истоков христианства [пер. с итал.]. – М., 1989.
8. Карташев А.В. Вселенские соборы. – М., 2002.
9. Карсавин Л.П. Монашество в средние века: 2-е изд. – М., 1992.
10. Крывелев И.А. История религий. – М., 1989. – Т.1.
11. Лозинский С.Г. История папства. – М., 1986.
12. Лортц Й. История церкви (рассмотренная в связи с историей идей): В 2 т. [пер. с нем.]. – М., 1999. – Т.1.
13. Маккалох Д. Христианство. – Три тысячи лет [пер. с англ.]. – М., 2016.
14. Норт Дж. История церкви [пер. с англ.]. – М., 1993.
15. Поснов М.Э. История христианской церкви (до разделения церквей – 1054 г.). – К., 1991.
16. Ренан Э. Жизнь Иисуса. – К., 1991.
17. Свенцицкая И.С. Раннее христианство: страницы истории. – М., 1987.
18. Тальберг Н. История христианской церкви. – М., Нью-Йорк, 1991.
19. Усков Н.Ф. Христианство и монашество в Западной Европе раннего средневековья. – СПб., 2001.
20. Cameron A. Christianity and the Rhetoric of Empire: The Development of Christian Discourse. – Berkeley, California: University of California Press, 1994.